

# Μάη, μάη, χρυσομάη

τι μας άργησες  
Να μας φέρεις  
τα λουλούδια και την άνοιξη

Ο Μάιος, ή Μάης, ή Καλομηνάς (Ποντιακά), είναι ο πέμπτος μήνας του έτους κατά το Ιουλιανό και Γρηγοριανό Ημερολόγιο και έχει 31 ημέρες. Στο αττικό ημερολόγιο ήταν ο ενδέκατος μήνας Θαρρηλιών που αντιστοιχεί με το χρονικό διάστημα 23 Απριλίου-23 Μαΐου. Οι Λατίνοι συγγραφείς τον εκφέρουν πάντα με τη λέξη «mensis» (μήνας) ή Kalendae (καλένδες).

Ο Μάιος ήταν ο τρίτος μήνας του αρχικά δεκάμηνου αρχαίου ρωμαϊκού ημερολογίου.

Η ονομασία του προέρχεται από το όνομα της αρχαίας ρωμαϊκής θεότητας Maja (Μάγια), που, με τη σειρά του, προέρχεται από την αρχαιο-ελληνική λέξη μαία, που σημαίνει τροφός, μητέρα. Συνεπώς, ως θεότητα η μαία συμβόλιζε τη γονιμότητα της γης. Τη Μάγια τιμούσαν οι Ρωμαίοι την Πρωτομαγιά, με ειδικές εορτές και θυσίες χοιριδίων στο βωμό της.

Αργότερα η θεά ταυτίστηκε με την ελληνική νύμφη Μαία, την ομορφότερη από τις Ατλαντίδες, μητέρα του θεού Ερμή, στον οποίο κυρίως αφιερώθηκε αυτός ο μήνας, όπως μας πληροφορεί ο Πλούταρχος (Βίος Νουμά, 19), σύμφωνα με τον οποίο επίσης η ονομασία του Μαΐου ίσως προέρχεται από τη λέξη Major, που είναι ο συγκριτικός βαθμός του επιθέτου magnus (magnus-major-maximus = μέγας-μείζων-μέγιστος), ενώ ο Οβίδιος αναφέρει ότι η ονομασία παράγεται από το Majestas (=σημαίνει μεγαλειότης). Οπωσδήποτε το Maja είναι το θηλυκό του Majus, που θεωρείται αρχαιότερος τύπος του Magnus. Άλλοι, τέλος, θεωρούν ότι ο Μάιος πήρε την ονομασία του από τους Majores, τους ένδοξους αρχαίους προγόνους, στους οποίους ήταν αφιερωμένος.

Στην αρχαία Ρώμη κατά τη διάρκεια του Μαΐου τελούνταν ιερές γιορτές προς τιμήν της πηγαίας νύμφης Ηγερίας (Egeria), σε ανάμνηση των πολύτιμων συμβουλών της προς τον βασιλιά Νουμά Πομπήλιο για τις θρησκευτικές μεταρρυθμίσεις που αυτός εισήγαγε στο ημερολόγιο.

Στο αρχαίο αττικό ημερολόγιο ο Μάιος αντιστοιχούσε με το δεύτερο δεκαπενθήμερο του μήνα Μουνιχιώνα και το πρώτο δεκαπενθήμερο του μήνα Θαρηγλιώνα. Στο διάστημα αυτό στην Αθήνα γιορτάζονταν τα:

Ολυμπεία, προς τιμή του Δία, με ιππικά αγωνίσματα, θυσίες και γεύματα στην περιοχή του Ιλισσού.

Μουνίχια, προς τιμή της θεάς Αρτέμιδας, στη χερσόνησο της Μουνιχίας (σημερινή Καστέλλα), με κυρίως συμμετέχοντες τους εφήβους.

Θαργήλια, προς τιμή του Απόλλωνα, αφιερωμένη στον εξαγνισμό της πόλης από τα μιάσματα, που εξασφαλιζόταν μέσω των λεγόμενων καθαρμάτων. Τα καθάρματα ήταν άνθρωποι που επιλέγονταν βάσει της φαυλότητας, της φτώχειας ή της ασχίμιας τους. Τους περιέφεραν ως αποδιοπομπαίους τράγους στους δρόμους της Αθήνας για να απορροφήσουν το διάχυτο κακό και στη συνέχεια τους εξόριζαν.

### Μουνιχιώνας

Σε περίοπτη θέση πάνω στη χερσόνησο της Μουνιχίας, τη γνωστή Καστέλλα, στον Πειραιά, είχε το ιερό της η επώνυμη από αυτήν Άρτεμις. Η γιορτή Μουνιχία προς τιμήν της θεάς στις 16 του δεκάτου μήνα του αττικού ημερολογίου, που αντιστοιχούσε από τις 15 Απριλίου ως τις 15 Μαΐου του δικού μας ημερολογίου, έδωσε το όνομα και στο μήνα Μουνιχιώνα.

Σύμφωνα με επιγραφικές μαρτυρίες του 2ου και του 1ου αιώνα π.Χ. σημαντικό ρόλο στη γιορτή έπαιζαν οι εφηβοί, οι οποίοι συμμετείχαν σε εκδηλώσεις που αποτελούσαν μέρος της στρατιωτικής τους θητείας: συγκεκριμένα, ξεκινούσαν από το λιμάνι της Ζέας, το σημερινό Πασαλιμάνι, και έκαναν με τα ιερά πλοία αμιλλώμενα τον περίπλου της χερσονήσου της Μουνιχίας, για να καταλήξουν στο λιμάνι της. Ακολουθούσε πομπή των εφήβων από το λιμάνι στο ιερό και θυσία αίγας. Η αναφερόμενη σε επιγραφή του τέλους του 2ου αι. μ.Χ. ναυμαχία κατά την εορτή είναι μάλλον εξέλιξη των αγώνων των ελληνιστικών χρόνων, καθόσον δεν υπάρχει καμία παλιότερη μαρτυρία για διεξαγωγή ναυμαχίας κατά τη διάρκειά της.

### Ο λογοτεχνικός Μάιος

Παρ' όλο που γενικά ο Μάιος θεωρείται ως ο τελευταίος μήνας της Άνοιξης, είναι στην ουσία το μέσο της ανθοφόρας αυτής εποχής, αφού το Καλοκαίρι δεν αρχίζει παρά δύο δεκαήμερα μετά το τέλος του, στις 21 Ιουνίου. Ο Μάιος είναι πράγματι «μήνας χαράς και λατρείας της βλάστησης, με δοξασίες και έθιμα διαχρονικού χαρακτήρα», όπως το παραδοσιακό έθιμο με το πρωτομαγιάτικο στεφάνι.

Ο λαός μας, συσχετίζοντας παρετυμολογικά το όνομα του Μαΐου με τα μάγια, τον θεωρεί μαγεμένο. Απ' αυτό και οι προλήψεις ότι δεν πρέπει να γίνονται γάμοι ούτε να επιχειρείται σοβαρή εργασία αυτόν το μήνα. Οι ξαφνικές ραγδαίες βροχές του Μαΐου, καταστρεπτικές για τα κλωρά ακόμα σιτηρά και το θερισμένο τριφύλλι, θεωρούνται κακός οιώνος, εξ ου και η παροιμία: «Στον καταραμένο τόπο, Μάη μήνα βρέχει». Ωστόσο ο λαός τον ονομάζει και Καλομηνιά ή Πενταδείλινο, επειδή, καθώς έχει μεγαλώσει η μέρα και το δειλινό διαρκεί, οι άνθρωποι έκαναν ένα πέμπτο γεύμα μες στη μέρα.

Γενικά στο Μάιο δίνονται ονομασίες προερχόμενες από την ανοιξιάτικη φύση: Πρά-

σινος, Κερασάρης, Τριανταφυλλάς, Λούλουδος. Και είναι πανελλήνιο έθιμο την Πρωτομαγιά να πλέκουν με λουλούδια και στάχια τους μάρδες, στεφάνια για την ευφορία της γης. Τα κρεμούν πάνω από τις εξώπορτες ή στους εξώστες των σπιτιών μέχρι τις 24 Ιουνίου, το θερινό ηλιοστάσιο, οπότε κατά έθιμο, τουλάχιστον παλιότερα, τα καίνε στις φωτιές του Αϊ – Γιάννη.

### Μάιος ο μήνας των κεραυνών

Έως και 70.000 κεραυνοί σε μία ημέρα έχουν εντοπιστεί τα συστήματα καταγραφής στην Ελλάδα. Κάθε χρόνο τέτοια εποχή οι κεραυνοί αποδεικνύονται... εμμηροστές δασών, καθώς ευθύνονται για το 6% των δασικών πυρκαγιών, ενώ, σύμφωνα με τους επιστήμονες, κάποιες φορές το ποσοστό υπερβαίνει το 10%.

«Η μεγαλύτερη συχνότητα κεραυνών στη Βόρεια Ελλάδα παρατηρείται αυτή την περίοδο, στα τέλη Μαΐου με αρχές Ιουνίου. Όσο κινούμαστε νοτιότερα τόσο η "περίοδος των κεραυνών" γίνεται μεγαλύτερη, με αποτέλεσμα στην Κρήτη για παράδειγμα να καταγράφεται μεγάλη συχνότητα καταιγίδων και κεραυνών καθ' όλη τη διάρκεια του έτους», λέει στα «ΝΕΑ» ο διευθυντής του Τομέα Μετεωρολογίας-Κλιματολογίας του Τμήματος Γεωλογίας του ΑΠΘ κ. Θεόδωρος Καρακώστας.

### Ο ιστορικός Μάιος

Ο Μάιος είναι ένας μήνας πλούσιος σε ιστορικά γεγονότα. Ίσως από τους πλέον ιστορικούς μήνες. Κορυφαίο αναμφίβολα η Άλωση της Κωνσταντινούπολης, γεγονός που άλλα-

ξε την πορεία του μέχρι τότε γνωστού κόσμου. Αξίζει επίσης να σημειωθεί ότι η σύνδεση του Μαΐου με την Κωνσταντινούπολη είναι διπλή, αφού τα εγκαίνια της πόλης τελέστηκαν επίσης Μάιο και συγκεκριμένα στις 11 Μαΐου του 330 μ.Χ.



Επίσης η 1 Μαΐου έχει χαρακτηριστεί σχεδόν παγκόσμια ημέρα αργίας, ενώ τα εργατικά συνδικάτα υποστηρίζουν ότι είναι απεργία. Η Εργατική Πρωτομαγιά καθιερώθηκε ως ημέρα διαμαρτυρίας των εργατών όλου του κόσμου στις 20 Ιουλίου 1889, κατά τη διάρκεια του ιδρυτικού συνεδρίου της





Δεύτερης Διεθνούς στο Παρίσι, σε ανάμνηση του ξεσηκωμού των εργατών του Σικάγου την 1η Μαΐου 1886, που διεκδικούσαν το οκτάωρο και καλύτερες συνθήκες εργασίας. Ο ξεσηκωμός εκείνος κατέληξε σε αιματοχυσία λίγες μέρες αργότερα, με την επέμβαση της αστυνομίας και των ανθρώπων της εργοδοσίας. Οι εργαζόμενοι διεκδικούσαν "Οκτώ ώρες δουλειά, οκτώ ώρες ανάπαυση, οκτώ ώρες ύπνο".

Στην Ελλάδα το Μάιο του 1936 οι καπνεργάτες της Θεσσαλονίκης κηρύπτουν απεργία ζητώντας αύξηση των ημερομισθίων (αφιέρωμα Α,Β). Σύντομα και άλλα εργατικά συνδικάτα ενώνονται μαζί τους και η απεργία αποκτά πανεργατικό χαρακτήρα. Οι αστυνομικές αρχές απαγορεύουν στην πορεία των εργατών να πλησιάσει στο κτίριο διοίκησης της πόλης. Στις 9 Μαΐου πραγματοποιούνται σοβαρά επεισόδια μεταξύ διαδηλωτών και τοπικών αρχών που έχουν απολογισμό δεκάδες τραυματίες και 12 νεκρούς. Ο λαός της Θεσσαλονίκης ξεσηκώνεται και η απεργία αποκτά χαρακτήρα εξέγερσης. Την επόμενη μέρα δημοσιεύεται στην εφημερίδα "Ριζοσπάστης" η εικόνα της μάνας του διαδηλωτή Τάσου Τούση, που θρηνεί πάνω από το άψυχο σώμα του γιου της. Ο Γιάννης Ρίτσος εμπνέεται και ξεκινά να γράφει τους πρώτους στίχους από τον "Επιτάφιο". Το έργο μελοποίησε ο Μίκης Θεοδωράκης το 1961, για πρώτη φορά σε δίσκο 33 στροφών, με τη φωνή του Γρηγόρη Μπιθικώτση. Ο Επιτάφιος αποτελεί έργο ξεχωριστό που συνδυάζει μοναδικά το λαϊκό στοιχείο, την έντεχνη μουσική και την ποίηση. Ήταν η αρχή, το πρώτο βήμα για να έρθει ο Έλληνας κοντά στην ποίηση.

### Ο γαλλικός Μάης

Ο όρος Μάης του '68 (γνωστός και ως Γαλλικός Μάης) περιγράφει την πολιτική και κοινωνική αναταραχή που ξέσπασε στη Γαλλία κατά τη διάρκεια των μηνών Μαΐου-Ιουνίου του 1968. Τα γεγονότα ξεκίνησαν από κινητοποιήσεις των Γάλλων μαθητών και φοιτητών, επεκτάθηκαν με γενική απεργία των Γάλλων εργατών και τελικά οδήγησαν σε πολιτική και κοινωνική κρίση, που άρχισε να παίρνει διαστάσεις επανάστασης και οδήγησε στη διάλυση της Γαλλικής Εθνοσυνέλευσης και την προκήρυξη εκλογών από τον τότε πρόεδρο Σαρλ Ντε Γκωλ.

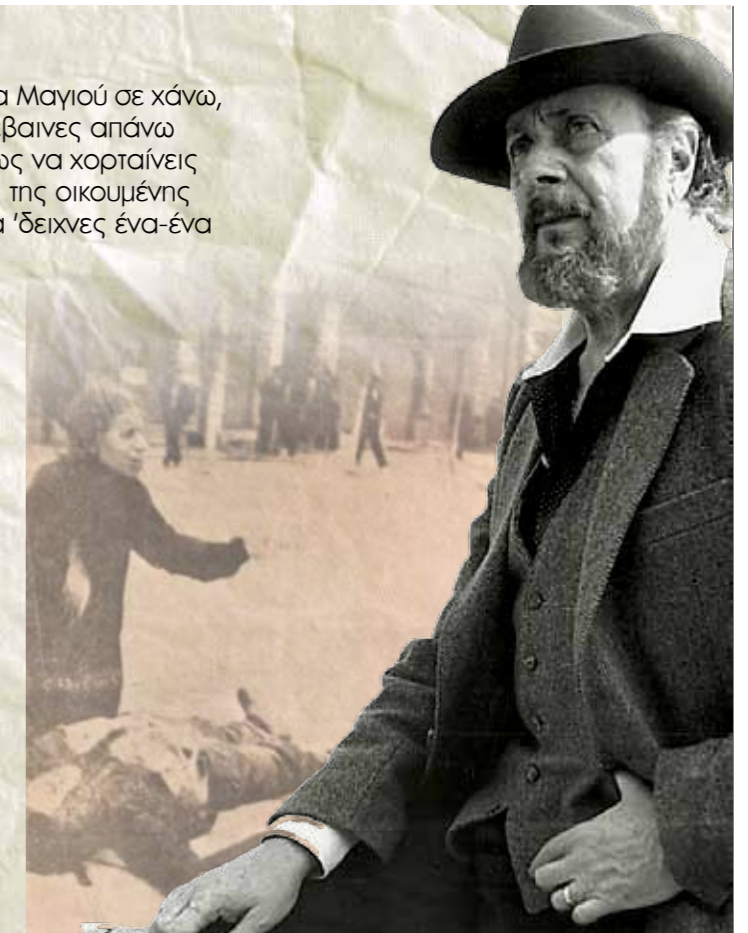
Η κυβέρνηση βρέθηκε υπό κατάρρευση, αλλά ο επαναστα-



Μέρα Μαγιά μου μίσειψες  
Μέρα Μαγιά μου μίσειψες, μέρα Μαγιά σε χάνω,  
άνοιξη, γιε, που αγάπαγες κι ανέβαινες απάνω  
στο λιακωτό και κοιτάζες και δίχως να χορταίνεις  
άρμεγες με τα μάτια σου το φως της οικουμένης  
και με το δάχτυλο απλωτό μου τα 'δειχνες ένα-ένα  
τα όσα γλυκά, τα όσα καλά κι  
αχνά και ροδισμένα  
και μου 'δειχνες τη θάλασσα να  
φέγγει πέρα, λάδι,

και τα δεντρά και τα βουνά στο γαλανό μαγνάδι  
και τα μικρά και τα φτωκά, πουλιά, μερμήγκια,  
θάμνα,  
κι αυτές τις διαμαντόπετρες που ιδρώνει δίπλα η  
στάμνα.  
Μα, γίόκα μου, κι αν μου 'δειχνες τ' αστέρια και  
τα πλάτια,  
τα 'βλεπα εγώ πιο λαμπερά στα θαλασσιά σου  
μάτια.  
Και μου ιστορούσες με φωνή γλυκιά, ζεστή κι  
αντρίκια  
τόσα όσα μήτε του γιαλού δε φτάνουν τα χαλίκια.  
Και μούλεες, γιε, πως όλ' αυτά τα ωραία θα 'ναι  
δικά μας,  
και τώρα εσβήστης κι έσβησε το φέγγος κι η φω-  
τιά μας.

(Από τη σύνθεση "ΕΠΙΤΑΦΙΟΣ", βλ. συγκεντρωτική έκδοση του Γιάννη Ρίτσου, Ποιήματα (Α' τόμος, 1978, σ. 168)



τικός αναβρασμός έπαψε να υπάρχει σχεδόν τόσο γρήγορα όσο προέκυψε. Όταν τελικά πραγματοποιήθηκαν εκλογές τον Ιούνιο, το κόμμα του Ντε Γκωλ προέκυψε ακόμα ισχυρότερο από πριν.

Τέλος Μαΐο βρήκε τραγικό θάνατο και ο ήρωας της αντίστασης κατά της χούντας των συνταγματαρχών βουλευτής Αλέξανδρος Παναγούλης.

### Ο Μάης έχει μυστικά

Στίχοι: Ηλίας Κατσούλης  
Μουσική: Παντελής Θαλασσινός  
1. Παντελής Θαλασσινός

Ο Μάης έχει μυστικά κι ένα κλειδί κρυμμένο που ανοίγει μάτια σκοτεινά και χείλη πικραμένο έχει και άνεμο τρελό που κουβαλάει τη γύρη και πυροβόλες της καρδιάς σαν βγεις στο πανηγύρι και πυροβόλες της καρδιάς σαν βγεις στο πανηγύρι...

Ο Μάης είναι μουσική από παλιό τραγούδι από κλαδί ροδακινιάς και από λεύκας χνουδι



δεν έχει Λάμδα ούτε Ρο στη γλώσσα να βουλιάζει  
είναι από Άλφα καθαρό κι όταν γελάς σου μοιάζει  
είναι από Άλφα καθαρό κι όταν γελάς σου μοιάζει...

Ο Μάης είναι μια φωτιά, μια φλόγα μαγεμένη έχει τη μέρα αγκαλιά, τη νύχτα ερωμένη έχει και ήλιο κυνηγό που ξέρει από σημάδι να βρίσκει αυτόν που έριξε τα μάγια στο πηγάδι να βρίσκει αυτόν που έριξε τα μάγια στο πηγάδι.

Δεν έχει Λάμδα ούτε Ρο στη γλώσσα να βουλιάζει  
είναι από Άλφα καθαρό κι όταν γελάς σου μοιάζει  
είναι από Άλφα καθαρό κι όταν γελάς σου μοιάζει.

## Πρωτομαγιά - τραγούδι για το Μάη

Εμπήκ' ο Μάης , εμπήκ' ο Μάης ο μήνας,  
Ο Μάης με τα τριαντάφυλλα κι ο Απρίλης με τα ρόδα.  
Μάη μου , Μάη δροσερέ, κι Απρίλη λουλουδάτε,  
Απρίλη ροδοφόρετε, Μάη μου κανακάρη,  
π' όλον τον κόσμο γιόμισες μ' άνθη και με λουλούδια  
κι εμένα με περίπλεξες στις κόρης τις αγκάλες.  
Για μήνυσέ μου, λυγερή, για μήνυσέ μου, κόρη,  
να δώσω το χαιρετισμό ν'όσο π' ανθούν οι κάμποι,  
στέφανα να μας πλέξουνε με τ' ανθισμένο κλήμα,  
να στρώσουμε την κλήνη μας με της μυρτιάς τα άνθη,  
να πέφτουν τ' άνθη απάνω σου, τα ρόδα στην ποδιά σου  
και τρία χρυσά γαρίφαλα τριγύρω στο λαιμό σου.

\*Ν.Γ.Πολίτης βιβλίο του «Εκλογαί από τραγούδια του  
Ελληνικού Λαού» (έκδοση πέμπτη, 1966, αρ.164, σελ.194)

Απρίλη μου, Απρίλη μου ξανθέ  
και Μάη μυρωδάτε, καρδιά μου πώς αντέ  
Καρδιά μου πώς, καρδιά μου πώς αντέχεις  
μέσα στην τόσο αγάπη και στις τόσες ομορφιές

Γιομίζ' η γειτονιά τραγούδια και φιλιά  
Την κοπελιά μου τη λένε Λενιώ  
Την κοπελιά μου τη λένε Λενιώ  
Την κοπελιά μου τη λένε Λενιώ, μα το `χω μυστικό

Αστέρι μου, αστέρι μου κλωμό  
του φεγγαριού ακτίδα στο γαϊτανόφρυδο  
Στο γαϊτανό, στο γαϊτανόφρυδό σου  
κρεμάστηκε η καρδιά μου σαν το πουλάκι στο  
ξόβεργο

Γιομίζ' η γειτονιά...

Λουλούδι μου, λουλούδι μυριστό  
και ρόδο μυρωδάτο, στη μάνα σου θα `ρθω  
στη μάνα σου, στη μάνα σου θα `ρθω  
να πάρω την ευχή της και το ταίρι που αγαπώ

## Για τον Μάη του '68

Στίχοι: Μάνος Λοΐζος

Μουσική: Μάνος Λοΐζος

1. Βασίλης Παπακωνσταντίνου

Πρώτη Μαΐου κι απ' τη Βασίλη  
ξεκινάνε οι καρδιές των φοιτητών  
χίλιες σημαίες κόκκινες μαύρες  
Ο Φρεδερίκο η Κατρίν και η Σιμόν

Μέσα στους δρόμους μέσα στο πλήθος  
τρέχω στους δρόμους ψάχνω στο πλήθος  
πού είν' το κορίτσι το κορίτσι που αγαπώ

Πες μου Μαρία μήπως θυμάσαι  
κείνο το βράδυ που σε πήρα αγκαλιά  
Πρώτη Μαΐου, όπως και τώρα  
κι εγώ φιλούσα τα μακριά σου τα μαλλιά

Μέσα στους δρόμους μέσα στο πλήθος  
τρέχω στους δρόμους ψάχνω στο πλήθος  
πού είν' το κορίτσι το κορίτσι που αγαπώ

Πρώτη Μαΐου μαύρα τα ξένα  
κλείσε το τζάμι μην κρυώσει το παιδί

